

РІШЕННЯ
РАЗОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ
ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Здобувач ступеня ФАРАПОНОВ Геннадій Анатолійович, 1973 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 1998 році Товариство з обмеженою відповідальністю «Харківський інститут бізнесу і менеджменту» за спеціальністю «Менеджмент у виробничій сфері», працює на посаді старшого викладача кафедри фінансів і кредиту Чорноморського національного університету ім. Петра Могили, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Фінанси, банківська справа та страхування».

Разова спеціалізована вчена рада утворена наказом Державного університету «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України, м. Житомира, від 29.04.2026 р №125/од., у складі:

Голови разової спеціалізованої ради – Олександра ПЕТРУКА, доктора економічних наук, професора, професора кафедри фінансів та цифрової економіки Державного університету «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України, м. Житомир.

Рецензентів – Андрія ПОЛЧАНОВА, доктора економічних наук, професора, професора кафедри фінансів та цифрової економіки Державного університету «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України, м. Житомир; Світлани ДЯЧЕК, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри фінансів та цифрової економіки Державного університету «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України, м. Житомир.

Офіційних опонентів – Антона БОЙКА, доктора економічних наук, професора, головного наукового співробітника науково-навчального центру бізнес-аналітики кафедри економічної кібернетики Сумського державного університету Міністерства освіти і науки України, м. Суми; Наталії ТРУСОВОЇ, доктора економічних наук, професора, професора кафедри фінансів, обліку та оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету Міністерства освіти і науки України, м. Запоріжжя.

На засіданні 15 червня 2026 року рада прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» ФАРАПОНОВУ Геннадію Анатолійовичу на підставі публічного захисту дисертації «Фінансова політика держави на ринку небанківських фінансових установ» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Дисертацію виконано у Державному університеті «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України, м. Житомир.

Науковий керівник – Наталія ВИГОВСЬКА, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів та цифрової економіки Державного університету «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України, м. Житомир.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, який присвячено поглибленню теоретичних засад формування та реалізації фінансової політики держави на ринку небанківських фінансових установ України й розробка практичних рекомендацій щодо її удосконалення в контексті забезпечення макрофінансової стабільності економіки та інтеграції країни до фінансового простору ЄС.

Здобувач має 9 наукових публікацій за темою дисертації, з них: 5 статей у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б» та 4 тези доповідей, опублікованих у збірниках матеріалів всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій, зокрема:

1. Фарапонов Г. А. Перспективи розвитку факторингу в умовах модернізації фінансових технологій. *Управління змінами та інновації*. 2023. №6. DOI: <https://doi.org/10.32782/CMI/2023-6-6> (0,45 д.а.).

2. Фарапонов Г. А. Сутність та складові політики держави на ринку небанківських фінансових установ. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 2 (49). DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-31> (0,59 д.а.).

3. Фарапонов Г. А. Особливості фінансової політики ЄС на ринку небанківських фінансових послуг. *Економіка, управління та адміністрування*. 2025. №2(112). С.153–158. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2025-2\(112\)-153-158](https://doi.org/10.26642/ema-2025-2(112)-153-158)

(0,56 д.а.).

4. Faraponov, H. A. European practice of financial regulation of non-bank intermediation in the context of digitalization. *Social Development: Economic and Legal Issues*. 2026. №13. URL: <https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel/article/view/602> (0,65 д.а.).

5. Фарапонов Г. А. Ефективність небанківських фінансових установ в ЄС. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 18. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/1210> (0,76 д.а.).

6. Фарапонов Г.А. Стан політики держави на ринку небанківських фінансових установ під час війни: тези доповідей XXVII Всеукраїнської науково-практичної конференції (Миколаїв, 6–10 листопада 2024 року). Миколаїв: ЧНУ ім. Петра Могили. 2024. 132 с. С. 63-64 (0,04 д.а.).

7. Фарапонов Г.А. Зміни в регулюванні небанківських фінансових установ: тези доповідей XXVIII Всеукраїнської щорічної науково-практичної конференції (Миколаїв, 10–14 листопада 2025 року). Миколаїв: ЧНУ ім. Петра Могили. 2025. 108с. С.94-98 (0,26 д.а.).

8. Фарапонов Г.А. Фінансова політика ЄС на ринку небанківських фінансових послуг: «Ольвійський форум 2025: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі»: тези доповідей XXIII Міжнародної наукової конференції (Миколаїв, 29 червня – 4 липня 2025 року). Миколаїв. С. 164-166 (0,19 д.а.).

9. Фарапонов Г.А. Напрями розвитку страхового ринку України: тези *Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу*: тези виступів VI Міжнародної науково-практичної конференції (Житомир, 06-07 листопада 2025 року). Житомир: Держаний університет «Житомирська політехніка». 2025. 475 с. С. 366-368 (0,17 д.а.).

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради:

1. **ПЕТРУК Олександр Михайлович**, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів та цифрової економіки Державного університету «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України, м. Житомир.

Без зауважень.

2. БОЙКО Антон Олександрович, доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник науково-навчального центру бізнес-аналітики кафедри економічної кібернетики Сумського державного університету Міністерства освіти і науки України, м. Суми.

Є зауваження, зокрема:

1. Незважаючи на ґрунтовне дослідження особливостей фінансової політики держави на фінансовому ринку, автором недостатньо розкрито вплив процесів євроінтеграції на вітчизняний небанківський фінансовий сектор України. Зміст дисертації значно б покращився при оцінці можливостей імплементації окремих правових норм ЄС в практику вітчизняного нормативно-правового регулювання НБФУ, а також при аналізі викликів, з якими зустрічаються НБФУ при впровадженні нових вимог до капіталу та прозорості структури власності.

2. Проведений в дисертації статистичний аналіз динаміки та структури активів та зобов'язань фінансових посередників країн-членів ЄС вказує на високий рівень розвитку ринків НБФУ, порівняно з українським небанківським фінансовим сектором, а також ілюструє важливу роль фінансових посередників ЄС у процесах формування та розподілу фінансових ресурсів в економіці. Автор висвітлює основні структурні та циклічні ризики НБФУ в ЄС (с. 125), виділяє інструменти для оцінювання системних ризиків небанківських фінансово-кредитних інституцій, а саме стрес-тестування (для вимірювання поширення ринкового шоку на хедж-фонди, компанії прямого інвестування, інші альтернативні компанії з управління активами) (с. 127). Проте прикладне значення роботи посилюється би при більш ґрунтовному дослідженні питань здійснення стрес-тестування небанківських фінансових установ.

3. В третьому розділі роботи дисертантом визначено цілі та завдання фінансової політики держави, спрямовані на розвиток страхового ринку (с. 160), водночас варто висловити зауваження щодо їх певної декларативності. Зокрема, автор пропонує підвищити інвестиційну активність страховиків до 15-20% від активів, однак не наводить конкретні фінансові стимули, які б спонукали

страхові компанії спрямовувати ресурси в реальний сектор економіки в умовах воєнного стану.

3. ТРУСОВА Наталя Вікторівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету Міністерства освіти і науки України, м. Запоріжжя.

Є зауваження, зокрема:

1. Попри актуальність теми автор недостатньо дослідив вплив війни на небанківський фінансовий сектор України. Автор міг би більше торкнутися таких моментів, як ризики при здійсненні страхової діяльності, та адаптивність суб'єктів НБФУ в умовах війни.

2. Порівняння пенсійних систем України, Польщі та Швеції у взаємозв'язку інвестиційним ринком країн демонструє значну відсталість України у впровадженні повноцінного другого, третього рівнів пенсійного забезпечення. Добровільне пенсійне забезпечення через НПФ покриває лише 0,39% потреб осіб пенсійного віку. Таблиця 3.6. на с. 210-211 «Порівняння пенсійних систем України, Польщі та Швеції у взаємозв'язку з інвестиційним ринком країн станом на 2024 рік» описує цю ситуацію. Для повноти картини рекомендуємо включити в цю таблицю додатково такі країни як : Чехія, Литва, Латвія, Естонія.

3. Запропоновані заходи щодо впровадження обов'язкової накопичувальної пенсійної системи із встановленням ставки внесків на рівні 2–2,5% є економічно аргументованими. Разом з тим, доцільно було б ширше врахувати і описати ризики, пов'язані з низьким рівнем довіри населення до фінансових інституцій, нестабільністю доходів домогосподарств та функціонуванням економіки в умовах воєнного стану.

4. ПОЛЧАНОВ Андрій Юрійович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів та цифрової економіки Державного університету «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України, м. Житомир.

Є зауваження, зокрема:

1. Одним з пунктів наукової новизни зазначено: удосконалено складові фінансової політики держави на ринку небанківських фінансових установ на

макрорівні із застосуванням системного підходу (бюджетна, податкова, боргова, валютна, грошово-кредитна, інвестиційна). Водночас у роботі не повною мірою розкрито питання сутності боргової політики держави на ринку небанківських фінансових установ та що саме автором було в ній удосконалено.

2. Недостатньою мірою відображено актуальне для державної політики питання страхування майна від воєнних ризиків через компенсацію збитків для підприємств у прифронтових регіонах та часткову компенсацію страхового платежу для бізнесу по всій території України та роль Експортно кредитного агентства в цьому механізмі.

3. П 2.3. містить результати регресійного аналізу для оцінювання впливу інструментів фінансової політики на розвиток ринку НБФУ протягом 2014-2024 років. При цьому слід було показати статистичну незалежність коефіцієнтів, що включаються до моделі. Крім того, коефіцієнт детермінації є більшим за 0,5 лише для однієї з побудованих моделей, що може свідчити про обмежену здатність одержаних моделей пояснювати варіацію залежних змінних, у зв'язку з чим доцільно було б розглянути можливість розширення переліку факторів.

5. ДЯЧЕК Світлана Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та цифрової економіки Державного університету «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України, м. Житомир.

Є зауваження, зокрема:

1. У п 1.2, здійснюючи ґрунтовний аналіз теоретичних засад функціонування небанківських фінансових установ та систематизуючи методи державного регулювання, автор приділяє значну увагу загальним принципам фінансової політики. Водночас у роботі залишається недостатньо висвітленим питання чіткого розмежування інструментів прямого (адміністративно-правового) та непрямого (економічного, стимулюючого) впливу держави на окремі, функціонально відмінні сегменти ринку. Зокрема, потребує додаткової наукової аргументації вибір пріоритетних важелів фінансової політики щодо регулювання діяльності кредитних спілок. Оскільки кредитні спілки за своєю соціально-економічною природою є некомерційними організаціями (кооперативами), заснованими на членстві, застосування до них уніфікованих

регуляторних та пруденційних інструментів нарівні з класичними фінансовими компаніями, що орієнтовані на отримання прибутку, є дискусійним.

2. У п. 3.1 здобувачем запропоновано перспективні напрями розвитку страхового ринку України та сформовано систему пруденційних індикаторів (зокрема, коефіцієнт левериджу, коефіцієнт покриття ліквідністю LCR, нормативи інвестування в цінні папери) (с. 158-176), однак недостатньо обґрунтовано практичні механізми впровадження запропонованих нормативів в умовах воєнного стану та обмеженої капіталізації страхового сектору.

3. У п. 3.2 (с. 191-194) автор обґрунтовує напрями розвитку фондового ринку та сталого інвестування й пропонує впровадити «політику сталого фінансування та сталого інвестування (розробка стандартів випуску «зелених» облігацій, формування стимулів для «зелених» інвестицій приватного сектору (податкові пільги, субсидії); податкова політика та інвестиційне стимулювання (запровадження податкових пільг для інституційних інвесторів України, податкових кредитів...)». Здобувач пропонує державні програми підтримки, субсидії та податкові преференції на ринку капіталу, проте детальний механізм компенсації втрат бюджету або залучення альтернативних (небюджетних) джерел фінансування цих програм залишається нерозкритим, що є суттєвим у контексті хронічного воєнного дефіциту публічних фінансів України.

4. Обґрунтовуючи у п. 3.3 (с. 211-212) механізм функціонування другого рівня пенсійної системи за досвідом Швеції та Польщі, автор пропонує надати громадянам можливість відкривати індивідуальні пенсійні рахунки безпосередньо у банківських установах. Проте на с. 215 зазначається, що цілі політики мають фокусуватися на розвитку саме професійних недержавних пенсійних фондів (НПФ). Залучення банків як прямих утримувачів довгострокових пенсійних накопичень створює ризик міжсекторальної конкуренції та може уповільнити формування повноцінного ринку капіталу, що суперечить концептуальній логіці дослідження.

Результати відкритого голосування:

«За» – п'ять членів ради.

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує ФАРАПОНОВУ Геннадію Анатолійовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

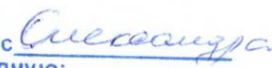
Голова

разової спеціалізованої

вченої ради

Олександр ПЕТРУК

Підпис
Засвідчую:
Учений секретар
Житомирська політехніка

